

การศึกษาการปกครองกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

A STUDY OF GOVERNANCE THE ECCLESIASTICAL AFFAIRS OF NON DIN DAENG DISTRICT BURIRAM PROVINCE

พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร)^๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนากิจการปกครองคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่มีเป็นรูปแบบในลักษณะที่เป็นองค์กรบริหารจัดการจัดตั้งตามลักษณะองค์กรบริหารทั่วไป เหมือนในปัจจุบันแต่เป็นการทำหน้าที่ของพระภิกษุทุกรูปที่อยู่ร่วมกันในอารามนั้น ๆ มีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการให้ชีวิตความเป็นอยู่ จากการกระทำของภิกษุแต่ละรูป ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติเรียกว่าเป็นการปกครองแบบธรรมวินัย

หลักการและวิธีการการปกครองงานคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการปกครองโดยยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองและใช้ระเบียบการปกครองแบบกระจายอำนาจส่วนภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วยพระสังฆาธิการช่วยดูแลและบริหารงาน คณะสงฆ์ประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ซึ่งพระสังฆาธิการดังกล่าวมีอำนาจและหน้าที่ในการปกครองพระสงฆ์ตามอำนาจและหน้าที่ของตน

คำสำคัญ: กิจการคณะสงฆ์, คณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง

ABSTRACT

The Sangha administration in the Buddha time was not like the present Organizational administration. It was the duty doing of Buddhist monks within the monastery. They had equal right in religious routine and life living which called

^๑พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

governing by the Dhamma-Vinaya. The method of governance used by the Buddha was the selection of the persons wanted to become his followers by ordination and educated them with Dhamma-Vinaya for developing themselves and propagating Buddhism.

The principle and method of administration of the Sangha in Non Din Daeng district, Buriram province was in accordance with the power and duty assigned by the regional Sangha administration i.e. the 1st Eccl. Regional Governor, the Eccl. Provincial Governor of Buriram province, the Eccl. District Officer, the Eccl. Sub-district head, and the abbot respectively.

Administration of the Sangha in Non Din Daeng district, Buriram province, emphasized on the level of the abbot should be as follows. The abbot should pay attention to various concerning orders, regulations, and rules. He also should promote the religious education and educated people to realize the importance of ordination. Owing to that a less number of Buddhist wanted to come to be a member of the Sangha by ordination, the abbot should find out the different solving methods such as giving education scholarship up to bachelor of arts level to those poor students who were good at learning, etc.

Keywords : administration Sangha, affairs administration in Non Din Daeng district

๑.บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก จะถือการปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน เมื่อใดเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในคณะ

สงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา ครั้งนี้ สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดียและ คณะสงฆ์และได้ดำเนินมา

ในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่า เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการการปกครองคณะสงฆ์ ต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๒

^๒ เฉลิมพล โสมอินทร์. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย.

ปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาให้ได้สืบสานหลักธรรมวินัยมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีหลักธรรมหนึ่ง กับปรากฏในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก วัสสการสูตรในที่ว่าวัสสการพราหมณ์^๓ ครั้งหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สารันทพเจดีย์ เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้นเจ้าลิจฉวีหลายองค์ ได้พากันไปเฝ้าพระองค์ และสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสเตือนเจ้าลิจฉวี คือ การแสดงหลักอภิธานียธรรม ๗ ประการว่า “ตราบใดที่บ้านเมืองใดที่ยังรักษาธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ไว้ได้ครบถ้วน บ้านเมืองนั้นก็จะมีแต่ความเจริญฝ่ายเดียว จะไม่มีความเสื่อมเลย ไม่ว่าแคว้นแคว้นใด ๆ จะมีแสนยานุภาพมากมายอย่างไร ก็ไม่อาจรุกรานล่วงล้ำเข้ามาย่ำยีปิตาได้ สำหรับหลักการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานให้ดำเนินงานภายใต้หลักการเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องมองไปที่องค์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นหลัก ซึ่งคงต้องมองไปที่คณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคคือ ในส่วนของพื้นที่อำเภอโนนดินแดง ในเรื่องการปกครองการคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดงนั้น กิจการหรืองานที่คณะสงฆ์หรือ

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๖). หน้า ๒๒๕-๒๕๕.

^๓ พระภาวนาวิริยคุณ. รัฐศาสตร์เชิงพุทธ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากรุป, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

พระสังฆาธิการได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ มีความสำเร็จเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายและระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ ซึ่งขอบข่ายงานคณะสงฆ์ของอำเภอโนนดินแดง มีภาระกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้ได้ทั้ง ๖ ด้าน แต่เมื่อมาศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายหรือ กฎระเบียบอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทำงานให้สะดวกยิ่งขึ้นนั้นมีน้อยมาก เพราะมีปัญหาจากโครงสร้างการบริหารไม่ได้มาจากสิ่งอื่น แต่โครงสร้างการบริหารไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้การบริหารไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมปัจจุบัน^๔

ปัญหาการปกครองกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ ๓๗ หมู่บ้าน มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนาทั้งหมด ๒๓ วัด มีวัดมหานิกาย ๑๘ วัด ธรรมยุต ๕ วัด ยังไม่นับรวมสำนักสงฆ์อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุสามเณรรวมกัน ๑,๑๙๕ รูป จึงจำเป็นที่พระสังฆาธิการจะต้องมีการปกครองให้กิจการคณะสงฆ์

^๔พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕ , เอกสารประกอบการอบรมสัมมนา เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ : ผู้นำสังคมในการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๔.

เป็นไปด้วยดี มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการพระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบ่งชี้ในความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับ ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน^๕ แต่เวลานี้โครงสร้างการปกครองและการจัดรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทยส่วนอำเภอรวมศูนย์อยู่ที่อำเภอ ซึ่งเจ้าคณะอำเภอจึงทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงาน หรือมีองค์กรมารองรับเพื่อการสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง ในเรื่องเดียวกันนี้ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้

^๕ กองแผนงาน กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ.** (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒). หน้าค่านำ.

เดียว การรวมศูนย์อำนาจการปกครองเช่นนี้
เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะ
สงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕
จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้กิจการ
คณะสงฆ์ไร้ประสิทธิภาพ เพราะขาดเครื่องมือ
หรือกลไก ที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลนั้นยิ่ง
ยาก ทั้งในการบริหารงานแล้วยังขาดการ
ร่วมมือ ร่วมคิด และรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่
หลากหลาย จึงทำให้พระสังฆาธิการมีงานล้น
มือ และเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้าง
คณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดปัญหาความประพฤติ
เสื่อมเสียของพระภิกษุ สามเณรตามมา ผู้วิจัย
จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปกครองคณะ
สงฆ์ในอำเภอโนนดินแดง เพื่อเป็นข้อมูลใน
การวางแผนและพัฒนากิจการคณะสงฆ์อำเภอ
โนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการ
ปกครองคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาการปกครองกิจการคณะ
สงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๓ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิง
คุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการ

รวบรวมข้อมูลและศึกษาข้อมูล จากคัมภีร์
ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมี
วิธีการวิจัยดังนี้

๑) ขั้นรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้น
ปฐมภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจาก
พระไตรปิฎกที่เป็นคัมภีร์สูงสุดทาง
พระพุทธศาสนา

๒) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติย
ภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นอรรถกถา
หนังสือและเอกสารงานวิจัย ข้อมูลจากการ
สัมภาษณ์ เชิงลึกกลุ่มพระสงฆ์และ
พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอโนนดินแดง
จังหวัดบุรีรัมย์

๓) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบ
เรียงข้อมูล โดยมุ่งตอบประเด็นให้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการวิจัย ต่อไป

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ กำเนิดและพัฒนาการปกครอง
คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาผลการศึกษา
พบว่า การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล
แบ่งได้ ๓ ช่วง ปฐมสังคายนาครั้งที่ ๑ หลัง
ปรินิพพาน ๓ เดือน เมืองราชคฤห์ ทศยคายนา
ปรารภวัตถุ ๑๐ ประการ ภิกษุชาววัชชีบุตร
หลังปรินิพพาน ๑๐๐ ปี เมืองเวสาลี ตติย
สังคายนา หลังปรินิพพาน ๓๐๐ ปี พระเจ้า
อโศกทรงอุปถัมภ์ในการสังคายนาครั้งที่ ๓
พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปสู่นานาชาติ

อารยประเทศในนั้นมีดินแดนสุวรรณภูมิเชื่อกันว่าจังหวัดนครปฐมในปัจจุบันหลังเข้าสู่ประเทศไทยแล้วพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัยเป็นนิกายมหายาน เพราะสืบทอดมาจากยุคขอมมีอำนาจ ครั้นสมัยพ่อขุนรามพระองค์ทรงขยายอำนาจไปทางใต้เมืองนครศรีธรรมราชเลื่อมใสในกายเถรวาทซึ่งได้รับอิทธิพลจากลังกาคณะสงฆ์สมัยสุโขทัยกลับนับถือนิกายหินยานหรือเถรวาทมากขึ้นมีสงฆ์ สมัยธนบุรียุคนี้ ก็เอาแบบอย่างมาจากอยุธยาตอนกลางเจริญมาตอนหลังก็เลื่อมลงพระเจ้ากรุงธนบุรีกอบกู้ฐานพระสงฆ์ไว้เท่ากับกู้เอกราชของชาติไว้ได้นั้นเองสมัยรัตนโกสินทร์ การปกครองแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะพระราชาคณะผู้ใหญ่ประกอบด้วยพระสังฆราชพระพุฒาจารย์ พระธรรมเจดีย์ พระธรรมไตรโลก พระเทพวิพระราชาคณะสามัญ เรียงจากชั้น สมเด็จ รองสมเด็จ ชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช ชั้นสามัญ

๔.๒ การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นไปตามระบบระเบียบการปกครองส่วนภูมิภาคซึ่งพระสังฆาธิการที่ดูแลสายงานการบริหาร คือเจ้าคณะภาค ๑๑ เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสทั้งนี้พระสังฆาธิการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครอง พระตั้งแต่ระดับ

อำเภอลงไปจนถึงปกครอง ระดับตำบล ระดับเจ้าอาวาสอันเป็นหน้าที่ภาระธุระของพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติ ๔ ภาระ ได้แก่ การปกครอง เช่น โครงการฌาปนกิจสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ การศึกษา เช่น จัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดการตั้งกองทุน การเผยแผ่ เช่น อบรมพระนักเทศน์ประจำอำเภอ สาธารณูปการ เช่น สร้างถนนภายในวัด สาธารณสงเคราะห์ เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ เป็นต้น และถือระเบียบกฎหมายของมหาเถรสมาคม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของคณะสงฆ์ เป็นไปตามจารีตของสงฆ์จากอดีตถึงปัจจุบัน คณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารงานต้องสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชนประชาชนในพื้นที่เอาใจใส่สอดส่องดูแลในทุกๆด้านตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

๔.๓ ผลสัมฤทธิ์การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ ๖ ด้านคือ ด้านการปกครองมีคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง มีการจัดการปกครองที่เด่น ๕ โครงสร้างประกอบด้วย ด้านการปกครองมีโครงการที่เด่นๆ อยู่ ๕ โครงการฌาปนกิจพระสังฆาธิการ โครงสร้างการจัดตั้งสภาสงฆ์ โครงสร้าง

โครงสร้างการอบรมพระนวกะภูมิ โครงสร้างการอบรมประชาชนประจำตำบล ๒) ด้านการศึกษา พบว่า เดิมคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดงได้รับยกย่องว่าเป็นสำนักเรียนดีเด่นด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี แต่ในปัจจุบันพบว่า บุตรหลานที่เข้ามาบวชหันไปเรียนแผนกสามัญศึกษามากกว่าเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและหน้าที่การงานเมื่อลาสิกขาออกไปแล้วจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาก ทำให้มีผู้เรียนน้อยลง๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์แก่พระภิกษุสามเณรและเยาวชนในอำเภอโนนดินแดงจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าคณะสงฆ์ได้ช่วยเหลือโดยการแจกทุนการศึกษาการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลเพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่ไม่สามารถนำบุตรหลานเข้าไปศึกษาต่อในตัวเองได้๔) ด้านการเผยแผ่พบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอโนนดินแดงจังหวัดบุรีรัมย์ นั้นมีประชาชนได้ให้ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระสงฆ์เพราะได้ประชาสัมพันธ์การเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งยังมีวัดวาอาราม อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอำเภอโนนดินแดงจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมอีกหลายแห่ง เช่น วัดโนนดินแดงใต้ ๕) ด้านสาธารณูปการ พบว่าคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร่วมกันก่อสร้างถาวรวัตถุในแต่ละแห่งโดยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส เป็นผู้ดูแล นวัตกรรม

ในการก่อสร้างเพื่อเป็นการจัดเสนาสนะให้เหมาะสมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม๖) ด้านสาธารณะสงฆ์เคราะห์ พบว่าอำเภอโนนดินแดงจังหวัดบุรีรัมย์ได้ช่วยเหลือทุนทรัพย์แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกปี และสำหรับคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดงได้ ให้การช่วยเหลือแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาเรียนในตัวเมืองบุรีรัมย์

๕. สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

เนื่องจากการปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองโดยพระสงฆ์ผู้ได้รับอนุญาตจากพระพุทธองค์โดยตรงให้มีอำนาจและบทบาทที่แสดงออกอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาหรือองค์กรสงฆ์ไว้ให้อยู่ยาวนานของศรัทธาและปัญญาแห่งพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติตามได้ อีกทั้งเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมไปยังเวไนยบุคคลผู้ควรแก่การจะได้บรรลุธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว การบริหารงานองค์กรสงฆ์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งจากอดีตถึงปัจจุบันแม้ว่าจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการสำคัญแล้วก็ตาม แต่ก็จะต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามาสนับสนุนเนื่องจากปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ฉะนั้น การบริหารงานคณะสงฆ์ใน

อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ในระดับเจ้าอาวาส ควรเอาใจใส่ต่อคำสั่ง ระเบียบ กฎกติกาต่างๆ ที่ควรปฏิบัติ เช่น การส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์โดยการให้คำแนะนำแก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการบรรพชา-อุปสมบท เนื่องจากว่า กุลบุตรที่จะเข้ามาบวชในปัจจุบันเป็นพระภิกษุและสามเณรนั้น มีจำนวนลดลงในแต่ละปี โดยอาจจะหาวิธีการต่างๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น การให้ทุนการศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน เป็นต้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ ได้แก่

๑) พระภิกษุสงฆ์ ด้านบทบาทการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรยึดถือหลักธรรมและพระวินัยอย่างเคร่งครัดและหมั่นให้มีการประชุมคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้เตรียมพร้อมในการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในระดับเจ้าอาวาสควรแบ่งเวลาในเรื่องการประชุมสงฆ์และควรเห็นประโยชน์ส่วนร่วมก่อนประโยชน์ตัว ให้เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม โดยเคร่งครัด ในด้านศาสนศึกษาการบริหาร

กิจการ และขยายโอกาสทางการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร โดยเน้นทางพระธรรมวินัยให้มากและให้พระสงฆ์เข้าใจพระธรรมวินัย การศึกษาสงเคราะห์ควรสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียน เกิดความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนอย่างแท้จริง และควรจัดตั้งกองทุนการศึกษาให้เป็นระบบโดยการจัดต้นทุนจากทุกวัดทุกตำบลมาเข้ามารวมกัน โดยมีผู้ดูแลเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ไม่สามารถนำบุตรหลานไปเรียนต่อได้ สามารถสร้างกุลบุตรในพระพุทธศาสนาได้ในบทบาทด้านการเผยแผ่ควรพัฒนาพระธรรมทูตให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและจัดให้พระสงฆ์ได้ฝึกฝนตนเอง โดยการอบรมสั่งสอนแก่นักเรียน และส่งเสริมโครงการต่างๆ ควบคู่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใน บทบาทด้านสาธารณูปการอยากให้พระภิกษุ สามเณรใช้น้ำ ไฟฟ้า สะดวกสบาย และต้องใช้อย่างประหยัด ใช้จ่ายที่จำเป็นและควรให้ความร่วมมือกับการบริหารวัดและให้ความสนใจกับวัดที่ได้รับความเดือดร้อนและอยู่ห่างไกลความเจริญและต้องให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณูปการด้วย ควรจัดสถานที่ปฏิบัติธรรมให้เหมาะสม ในบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจนหรือนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษา

และควรติดตามประเมินผลนักเรียนที่ได้รับ
ทุนการศึกษาว่ามีความประพฤติเหมาะสม
หรือไม่เป็นต้น

๒) ขรวาาส ด้านการ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัด
บุรีรัมย์ โดยภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ใน
เกณฑ์ดี ด้านบทบาทการศึกษาสงเคราะห์
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง โดย
ภาพรวมแล้ว ได้รับการส่งเสริมจากกิจการการ
คณะสงฆ์ด้วยดี แต่ยังขาดการจัดการให้เป็น
รูปธรรม ด้านบทบาทการศึกษาสงเคราะห์
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมกิจการคณะสงฆ์
ทำได้ดี เพราะขาดงบประมาณสนับสนุนไม่
มาก โดยเฉพาะตามแนวตะเข็บชายแดนไม่ได้
รับการสงเคราะห์เท่าที่ควร บทบาทด้าน
การเผยแผ่การปกครองคณะสงฆ์อำเภอ
โนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำได้ดีมาก แต่ก็
ยังเป็นในวงที่จำกัด ไม่ได้ทำอย่างแพร่หลาย
แต่กิจการคณะสงฆ์สิ่งที่ทำได้ดีมากที่สุดคือ
การมีวิทยุท้องถิ่นประจำอำเภอในการเผยแผ่
ธรรมเจ้าคณะอำเภอนานเป็นผู้จัดการบริหาร
ในส่วนนี้ เหมาะแก่การประชาสัมพันธ์ให้
เข้าถึงประชาชนในอำเภอ บทบาทด้าน
สาธารณูปการการบริหารกิจการคณะสงฆ์การ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัด

บุรีรัมย์ โดยภาพรวมแล้วทำได้ดี เพราะ
พระภิกษุ สามเณร รู้จักใช้ไฟฟ้า และ
น้ำประปาอย่างพอเพียง บทบาทด้านสา
ธารณสงเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์อำเภอ
โนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำได้ดี โดย
พระสงฆ์ร่วมมือร่วมใจในการบำเพ็ญประโยชน์
ต่อชุมชนในเขตพื้นที่การปกครองให้ประชาชน
เกิดความสามัคคีกันช่วยเหลือกันและกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้ง
ต่อไป

๑) ควรศึกษาเชิงวิเคราะห์การ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัด
บุรีรัมย์ การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์

๒) ควรศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดงคณะ
สงฆ์ในเขตอำเภอใกล้เคียง

๓) ควรศึกษาปัจจัยในการบริหาร
กิจการงานคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

๔) ควรศึกษาประสิทธิผลในการ
พัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน
เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง
จังหวัดบุรีรัมย์

๕) ควรศึกษาวิเคราะห์นโยบายการ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดงในพัทธ
กิจทั้ง ๖ ด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ใน

ระดับเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบลในเขต

อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

กองแผนงาน กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**. กรุงเทพมหานคร :

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

เฉลิมพล โสมอินทร์. **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖.

พระภวนาวีรียคุณ. **รัฐศาสตร์เชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากรุป, ๒๕๔๙